

Skolpolitik får inte grundas på kalkonforskning

Dagens Samhälle den 24 januari 2017

Att korrelation inte är kausalitet är ett mantra som alla samhällsvetare känner till. Bara för att en faktor samvarierar med en annan betyder det inte att den ena orsakar den andra. Faktorerna kan påverka varandra och ibland ligger en tredje osynlig variabel bakom sambandet.

Tyvärr ignoreras denna grundregel jämt och ständigt, både i den politiska debatten och när media rapporterar om nya rön. Speciellt då det handlar om skolforskning. Titt som tätt kan vi läsa om studier som påstås visa fantastiska resultat från diverse reformer och interventioner. Problemet är bara att forskningen i fråga ofta är helt värdelös.

För ett par år sedan rapporterade till exempel Dagens Nyheter om en studie som fann en association mellan fruktätande och högre betyg. Detta var förstas bara trams. Kostvanor korrelerar med många andra faktorer som i sin tur påverkar skolresultaten. Studien var därför i slutändan helt meningslös i skolpolitisk bemärkelse.

Och nu har det hänt igen. För någon vecka sedan rapporterade Sydsvenskan och SVT om ”unik forskning” som visade att pojkar nådde högre betyg på grund av mer idrott i skolan. Moderaterna jublade eftersom detta stämmer väl överens med deras förslag.

Studien i fråga analyserade det så kallade Bunkefloprojektet i vilket fyra grundskolor i sydvästra Malmö utökade den schemalagda idrotten. Den jämförde betygen bland elever i dessa skolor med betygen bland elever i resten av landet och fann att extra idrott hade positiva effekter på pojkars resultat, men inte flickors.

Men metoden är tyvärr helt inadekvat för att studera om idrott faktiskt leder till högre betyg.

Det har skett andra förändringar över tid som inte har med idrott att göra och som kan ha påverkat skolor på olika sätt. Exempelvis kan invandringen ha påverkat elevsammansättningen – och dragit ner resultaten – i resten av Sveriges skolor mer än i Bunkefloskolorna. Likaså kan det ha skett andra skolreformer – eller förändringar i lärarkåren – som också kan ha påverkat skolors resultat i olika riktningar.

Det är även möjligt att föräldrar till mer studiebegåvade pojkar varit mer benägna att välja Bunkefloskolor för att de ville ha mer idrott på schemat. I sådana fall handlar det om att högpresterande pojkar idrottar mer än andra, snarare än att mer idrott leder till högre prestationer.

Totalt sett säger studien därför ingenting om huruvida idrott faktiskt genererar högre studieresultat bland pojkar.

Det finns dock liknande studier som använder bättre metoder. Ett färskt exempel är ett experiment i Danmark i vilket forskarna slumpmässigt tilldelade skolor scheman med mer fysiska aktiviteter – och denna studie finner inga effekter alls, varken bland pojkar eller flickor. En liknande intervention i Norge hade inga genomsnittliga effekter heller.

Det är alltså minst sagt tveksamt huruvida mer idrott är ett effektivt sätt att höja elevers prestationer; fler rigorösa studier krävs innan man kan rekommendera större förändringar på den fronten.

Forskning behövs för att ta reda på vad som fungerar inom skolan. Men alla studier är inte likvärdiga och politikerna måste därför lära sig att separera de som är välgjorda från de som är metodologiskt svaga. Skolpolitiken är helt enkelt för viktig för att byggas på kalkonforskning.

Gabriel Heller Sahlgren